

ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Островський І. А., канд. екон. наук, доцент, Деменко В. О., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіка України має спиратися на цифровий перехід до управління зовнішньоекономічною діяльністю, зокрема, правові акти, що формують вимушені засади безпеки бізнесу [1, 2]. Йдеться про відкладання чинності Закону «Про віртуальні активи» та ухвалення закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг».

Ключовим елементом забезпечення ефективного функціонування сучасного фінансового ринку слід визнати поступальне впровадження та розвиток технологій FinTech. Прогресуюча цифровізація міжнародної торгівлі проявляє себе в зміні уніфікованих документів Міжнародної торгової палати (ІТР). Саме її рекомендації є дуже важливими для планування майбутньої зовнішньоторговельної політики українських підприємств.

Почнемо з міжнародних розрахунків. Морально старіють і сформовані у міжнародній практиці правила розрахунків з акредитивів та інкасо, виражені, зокрема, у таких документах Міжнародної торгової палати (ІСС) як «Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів» 2007 року (далі UCP) та «Уніфіковані правила за Інкассо (далі URC) 1996 року. Дійсно, класичний документаційний оборот, заснований на наданні паперових документів, поступово відмирає, і світове співтовариство це усвідомлює. У зв'язку з цим ІСС були розроблені та опубліковані доповнення до зазначених раніше уніфікованих правил. Ці доповнення, що ухвалені у 2019 році та отримали назви eUCP та eURC, не є самостійними склепіннями правил, а саме доповненнями до існуючих UCP та URC, але спрямованими на регулювання відносин сторін із використанням електронного документообігу. Так, eUCP під назвою як уніфіковані правила та звичаї для акредитивів в електронному поданні, а eURC як доповнення до уніфікованих правил Інкассо для електронного надання. Крім цього, у жовтні 2021 року було прийнято та опубліковано уніфіковані правила цифрових торгових операцій (URDTT) [3].

За правовою природою ці правила, як і UCP, які вони доповнюють, є звичаєм, тобто застосовується лише за умови використання сторонами цих правил шляхом інкорпорації їх у текст акредитива (стаття e1 eUCP); оскільки eUCP – це доповнення, термінологія UCP застосовується у випадках, коли

терміни відсутні в eUCP. Для застосування eUCP також необхідно вказати місце знаходження беруть участь у розрахунках банків – йдеться саме про фізичному місці знаходження, а не віртуальному.

Оскільки eUCP є доповненням UCP, то немає потреби окремо включати до умов акредитива вказівку на застосування UCP, проте пріоритет у застосуванні при цьому буде eUCP. Стаття e2 спрямована на врегулювання ситуації, коли акредитив передбачає можливість подавати як паперові документи, і електронні. Якщо бенефіціар вирішить пред'явити паперові документи, а також, якщо акредитив містить згадку eUCP, але при це містить вказівку на пред'явлення тільки паперових документів, – будуть застосовувати правила UCP. Також, як і UCP, при використанні eUCP банки мають справу з документами, у тому числі електронними, а не товарами, послугами або роботами, до яких можуть стосуватися документи (стаття e4 eUCP).

Незважаючи на прогресивність розглянутих правил, вони мають на увазі використання у певній частині традиційного паперового документообігу.

Застосування URDTT спрямовано на повну цифровізацію розрахунків між сторонами. В багатьох аспектах, у тому числі у застосовуваній термінології та правової природи як звичайно, URDTT подібні до eUCP та eURC, однак є самостійними правилами, а не доповненнями до існуючих. Незважаючи на прогресивність розглянутих правил, вони мають на увазі використання у певній частині традиційного паперового документообігу.

При цьому під платіжним зобов'язанням» розуміється безвідкличний зобов'язання з боку покупця, змістом якого є обов'язок сплатити певну суму за пред'явленні відповідних документів або за настанням певного чи визначеного терміну.

Такі правила, безумовно, прогресивні, оскільки вони не орієнтовані тільки на залучення банків як посередників, а й на використання технологічних досягнень суспільства – наприклад, фінансовою установою може бути організація, що є оператором блокчейн-системи, в якій буде розміщено відповідний смарт-контракт, що містить платіжне зобов'язання, моментом виплати за яким буде подання даних GPS про проходження товаром певної точки в просторі.

Підсумовуючи, слід зробити висновок, що міжнародне співтовариство впевнено відповідає на ті виклики, які поставило перед ним розвиток технологій і все ширше застосовує їх у міжнародній торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг Закон України від 12.01.2023 № 2888-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
3. Uniform Rules for Digital Trade Transactions (URDTT). Version 1.0. International Chamber of Commerce (ICC). 2021. URL: <https://www.ccpit.org/image/1331845279825047554/73f151fe9623443ebbe223a4a2d324cd.pdf> (дата звернення: 19.11.2023).